

PRVI IZVJEŠTAJ U SJENI ZA BOSNU I HERCEGOVINI

urađen na osnovu zadatih

INDIKATORA ZA PROCJENU MEDIJSKIH SLOBODA U ZEMLJAMA ČLANICAMA VIJEĆA EUROPE

	UOČENI PROBLEM ILI ZAKONSKA PREPREKA SLOBODI IZRAŽAVANJA	PRIJEDLOG IZMJENE	PRAVNI AKT / PROFESIONALNO PRAVILO NA KOJI SE ODNOSI
1	Javni i privatni mediji u Bosni i Hercegovini, slijedeći interese svojih vlasnika ili aktuelnih političara ili stranaka na vlasti, nerijetko izvještavaju jednostrano i politički pristrasno, ne krijući kojoj su političkoj opciji priklonjeni.	Privatnim medijima trebalo bi, posebnim zakonskim odredbama i pravilnicima, pogotovo u vrijeme političke kampanje, zabraniti politički ekskluzivno izvještavanje i obavezati ih na profesionalno izvještavanje i ravnomjeran tretman političkih subjekata.	Dopuna postojećih zakona o medijima, posebni pravilnik ili dopune zakonodavstva koje se odnosi na izborni proces.
2	Uvjeti rada većine novinara su loši, mnogi od njih rade formalno pola radnog vremena, slabe su im plate, ne plaćaju im se doprinosi. Istraživanje je pokazalo da ne postoji sistematska analiza realnog stanja i nedostataka u domenu radnih prava i radnih uvjeta za novinare i medijske uposlenike. Problem se javlja zbog podjela nadležnosti između entitetskih i kantonalnih inspekcija, pa sindikati i radnici često ne znaju kome da se obrate. Porezne inspekcije kontroliraju samo uplatu doprinosa i rad na crno, dok inspekcije rada, koje bi trebale da štite prava zaposlenika, uglavnom nisu djelotvorne.	Zakonski bi trebalo regulirati sistematska i redovna istraživanja i analize radnih uvjeta novinara, te stepen poštivanja radnih prava uposlenih u medijima. Zakonski bi trebalo proširiti nadležnosti i osnažiti ulogu inspekcija rada, dati veće ovlasti inspektorima da, ukoliko na nesumnjiv način utvrde da je ugovor o radu štetan za uposlenika, svojim aktom tj. rješenjem, takav ugovor o radu mogu poništiti. Izmjene zakonskih propisa u tom dijelu moraju obezbijediti mogućnost da i radnik ili radnica, koji nemaju ugovor o radu, mogu tražiti zaštitu od Inspekcije rada, odnosno da Inspekcija može provoditi dokaze u cilju ostvarivanja prava iz radnog odnosa, što je sada u isključivoj nadležnosti suda.	Zakon o radu, zakoni ili pravilnici koji reguliraju rad inspekcija. Teško je usaglasiti rad inspekcija, jer je sve postavljeno na nivou kantona koji su nadležni za rad inspekcija i gotovo je nemoguće tražiti koordinaciju i međusobno informisanje. Ima slučajeva da su pojedine osobe zaposlene u jednom kantonu, a prijavljene u drugom, i to izaziva haos i brojne probleme u primjeni propisa.
3	Novinari nisu dovoljno institucionalno zaštićeni od verbalnih prijetnji, pa čak i fizičkih napada, čiji su vinovnici, nerijetko, i javne ličnosti, političari. Ujedno, postoji problem dokazivanja fizičkih napada na novinare.	Treba unaprijediti odredbe Krivičnog zakona, tako da novinari i njihov posao moraju biti zaštićeni i da se za svaki pokušaj ometanja novinara, prijetnje, uskraćivanje informacije, a posebno fizičko nasilje, vinovnici drastično kazne. Treba educirati sudije da slučajeve napada na novinare razlikuju od neke druge tuče ili fizičkog obračuna, i da u skladu s tim, donose odluke.	Amandmani na Krivični zakon BiH.
4	Ne postoji relevantna i ažurirana statistika o broju sudskih slučajeva u kojima se protiv medija vodi proces zbog klevete.	Elektronske obrade podataka o slučajevima suđenja za klevetu potrebno je dopuniti uvođenjem novog softwera ili dopunom postojećeg. Sudski službenici, koji vode statistiku, trebalo bi da prođu određenu obuku, ili da makar dobiju jasnu instrukciju na koji način će voditi tu statistiku.	N / a
5	Ne postoje sankcije za uskraćivanje informacija u zakonskim aktima na nivou entiteta i Distrikta Brčko.	Potrebno je dopuniti postojeće entitetske zakone o Slobodi pristupa informacijama, kao i Zakon o Slobodi pristupa informacijama na nivou Distrikta Brčko, po ugledu na Zakon o slobodnom pristupu informacijama Bosne i Hercegovine.	Zakon o slobodnom pristupu informacijama Federacije BiH Zakon o slobodnom pristupu informacijama Republike Srpske Zakon o slobodnom pristupu informacijama Distrikta Brčko
6	Problem implementacije zakonskih odredbi o kleveti, kada su mediji u pitanju.	Samim zakonima ili posebnim dokumentima i pravilnicima, treba jasno definisati na koji način će provođenje zakona o Zaštiti od klevete biti efikasno. To podrazumijeva, pored ostalog, edukaciju sudija, te pružanje pravne pomoći medijskim kućama.	Zakon o zaštiti od klevete Federacije BiH Zakon o zaštiti od klevete Republike Srpske Zakon o zaštiti od kleveta Distrikta Brčko Zakoni o parničnom postupku Republike Srpske i Federacije BiH Zakoni o izvršnom postupku FBiH i RS.
7	Jedna od najvećih dilema u primjeni zakona o kleveti, kada su mediji u pitanju, je sljedeće: da li se ono lice koje je dalo intervju ili neku drugu izjavu za medije, smatra autorom te izjave i da li može odgovarati za nju, pored novinara, odgovornog urednika i drugih lica koja su na neki drugi način efikasno kontrolisala sadržaj toga izražavanja?	Potrebno je jasno i precizno definirati ko je odgovoran za počinjeno klevetu u medijskom izvještavanju. U tome se treba ugledati na zakonodavstva i sudsku praksu drugih evropskih zemalja, gdje se smatra da je za klevetu „prvenstveno odgovorno lice koje daje izjavu, a tek nakon toga, eventualno, i lica koja obavljaju funkcije u mediju koji je objavio tu izjavu“. U slučaju odgovornosti novinara treba jasno i precizno definirati te uvjete, odnosno uskladiti ih između zakona na nivou entiteta Bosne i Hercegovine.	Amandmani na postojeće entitetske Zakone o zaštiti od klevete.
8	Gotovo potpuno odsustvo emisija na jezicima nacionalnih manjina u programima javnih servisa. Nepostojanje volje, želje, kapaciteta, finansijskih sredstava za realizaciju ovih programa, niti mehanizama kojima bi se javni mediji sankcionisali za nepoštivanje svoje obaveze.	Zakonska obaveza postoji i ona je jasno precizirana, ali nema sankcija za nepoštivanje zakona.	Zakoni o javnom servisu Zakon o zaštiti pripadnika nacionalnih manjina.
9	Internet novinarstvo i rad web portala i drugih online medija u Bosni i Hercegovini, nisu regulirani.	Po ugledu na štampane medije, trebalo bi uvesti samoregulaciju i za online medije.	Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini radi na uspostavi samoregulacije u online medijima, ali izgrađivanje svijesti o neophodnosti profesionalnog izvještavanja je proces koji zahtijeva vrijeme i suradnju urednika portala. Vijeće je završilo dopune Kodeksa za štampu BiH u odnosu na online medije, a u procesu je donošenju zasebnih Preporuka koje se odnose na ne-novinarske sadržaje u online medijima, kao što su komentari posjetitelja, koji bitno obilježavaju profil online medija i imaju veliki uticaja na javnost.
10	Dodjela sredstava iz javnih budžeta za medije nije transparentna i uređena po posebnim kriterijima, niti je predmet javnog natjecanja na koje će se medijske kuće javljati.	Treba organizovati kandidovanje projekata o kojima će odlučivati Komisija sastavljena od nestranačkih osoba. Javni novac bi mogao biti dodjeljivan, npr. tako da mediji učestvuju u natječaju i prave serije priča o određenoj temi u sektoru u kojem bi vlada djelovala ili već djeluje, ali ne uspijeva da ocijeni rezultate svog rada; ili, za istraživanje uticaja velikih infrastrukturnih projekata; ili za objektivnu promociju nekog projekta;... ali bi kriteriji za tu dodjelu morali biti jasni, a Komisija za dodjelu novca transparentna. Vlada ne bi smjela na bilo koji način uticati na izbor činjenica koje bi bile objavljene.	Trebalo bi usaglasiti i usvojiti pravilnik kojim bi se regulisala dodjela javnih sredstava za medije i odrediti kriterije i način funkcionisanja Komisije za dodjelu sredstava.
11	U Bosni i Hercegovini ne postoje posebni i usaglašeni kriteriji za zapošljavanje novinara, ne postoji sistem izdavanja licenci, kao što je praksa u nekim drugim oblastima, poput pravničke koja ima pravosudni ispit; službe u javnim ustanovama koja ima državni ispit; odnosno medicinske sa specijalizacijom i stručnim ispitom.	Potrebno je da profesionalna novinarska udruženja, zajedno sa specijalizovanim regulatornim agencijama i timom stručnjaka, usaglase principe, sadržaj i način izvođenja stručnog ispita za sve koji se žele baviti novinarskom profesijom.	Ovo bi trebalo regulisati pravilnikom ili kodeksom, koje bi usaglasila profesionalna udruženja, u saradnji sa institucijama u kojima se obrazuju budući novinari.
12	Koncentracija vlasništva u medijima u Bosni i Hercegovini je netransparentna.	Donošenjem posebnog Zakona o nedozvoljenoj koncentraciji vlasništva u medijima, osigurala bi se, između ostalog, raznolikost i izbalansiranost informacija. Ne bi se moglo desiti da unutar jedne velike medijske korporacije, zbog toga što u vlasništvu ima i štampane i elektronske medije, informacije budu selektovane i prerađene u samo jednom uređivačkom sjedištu, i sve informacije onda uvijek iste, bez obzira da li se čitaju novine, gleda televizija ili sluša radio. A takve se stvari događaju sada u BiH.	Pravilo o medijskoj koncentraciji i vlasništvu nad elektronskim i štampanim medijima Regulatorne Agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine (RAK), koje je stupilo na snagu u aprilu 2004. godine i važilo 18 mjeseci, treba opet aktualizirati.
13	Institucije na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, ne rade analize niti procjene stanja medijskih sloboda u zemlji.	Parlamenti bi trebalo da rade periodične izvještaje o medijskim slobodama, jer imaju administrativne resurse koji mogu da daju konkretne podatke, a koje bi analizirali poslanici. Ono što je dobro treba usvojiti, što je loše popraviti, deficit u medijskim slobodama, ako ga ima, ispraviti ili u radu nešto korigovati. To je dvosmjerni proces koji treba da se odvija, bez ikakve dileme, na različitim nivoima vlasti, u državi i u entitetima. To nikako ne bi značilo mijesanje države u rad medija, već demokratski način analize stanja medijskih sloboda, radi uvida u postojeće propuste i nedostatke, radi njihovog otklanjanja i omogućavanja povoljnih uvjeta za razvijanje slobodnog novinarstva i slobode medija.	Ugraditi obavezu Parlamenta za pravljenje povremenih analiza medijskih sloboda u BiH, u neke od postojećih zakona, ili usvojiti posebni Pravilnik Parlamenta o ovim sadržajima. Parlament i Vlada BiH treba da osiguraju uvjete i okolnosti u državi za razvoj slobodnih i neovisnih medija.

ZAHTEVI ZA PROMJENE

KRATKOROČNO

SREDNJOROČNO

DUGOROČNO